

**Sprawozdanie z I Ogólnopolskiej Interdyscyplinarnej  
Konferencji Naukowej  
„Diagnoza i jej zastosowanie w kontekście jednostkowym  
i społecznym”**

**Poznań, 22 maja 2014 roku**

Dynamika zmian współczesnego życia społecznego związana jest z paradygmatem wielowymiarowości, zróżnicowania i ustawicznej transformacji. Diagnozowanie zawsze ma charakter procesu, który pozwala na uchwycenie wielkości i zakresu dokonanych w obrębie danego obiektu (jednostki, grupy, czy zjawiska) zmian. Pojęcie pochodzi z języka greckiego (*dignōsis*) i początkowo

było związane głównie z naukami medycznymi. Przełomowym momentem z punktu widzenia nauk społecznych był rok 1917, w którym ukazała się książka *Diagnoza społeczna*, autorstwa Mary Richmond. Współczesna definicja pojęcia diagnoza podkreśla jej dwa kluczowe komponenty: zbieranie potrzebnych danych oraz ich krytyczne opracowanie poprzez rozumowanie.

Poznanie diagnostyczne jest oparte na dwóch głównych paradygmatach: doświadczeniu oraz rozumowaniu. Możliwie wielostronny opis charakterystycznych cech i objawów danego zjawiska, uzyskany przy wykorzystaniu szeregu metod badawczych jest ukierunkowany na zebranie danych dotyczących badanego przedmiotu, a także jego otoczenia. Uzyskane w ten sposób dane stanowią z kolei podstawę dalszych implikacji, które prowadzą do sformułowania rzetelnej diagnozy.

Obecnie rozpoznanie specyfiki danego obiektu, wyłonienie jego charakterystycznych cech, dokonanie oceny jego funkcjonowania w otoczeniu społecznym stanowi niezwykle istotny element rozważań w wymiarze mikro- i makrospołecznym. Każdy diagnozowany obiekt, zarówno jednostka, grupa, instytucja, czy zjawisko, funkcjonuje bowiem w obrębie większego układu i w mniejszym lub większym stopniu wpływa na jego kształt.

Wreszcie, diagnozowanie o charakterze interdyscyplinarnym jest bezpośrednio związane również z aspektem prognostycznym i profilaktycznym – pozwala przewidywać pewne tendencje, wprowadzać działania o charakterze naprawczym, jak również antycypować szanse i zagrożenia płynące z podjęcia określonych oddziaływań.

Wobec zwiększającego się zapotrzebowania na różnorodne obszary diagnozy, zaproponowano podjęcie rozważań teoretycznych oraz przedstawienie praktycznych doświadczeń z tego kręgu zagadnień i 22 maja 2014 roku na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się I Interdyscyplinarna Ogólnopolska Konferencja Naukowa, zatytułowana „Diagnoza i jej zastosowanie w kontekście jednostkowym i społecznym”, zorganizowana przez Zakład Metodologii Nauk o Edukacji oraz Zakład Poradnictwa Społecznego tegoż Wydziału. Komitet Naukowo-Organizacyjny Konferencji stanowili: prof. UAM dr hab. Sławomir Banaszak (przewodniczący), prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek, dr Joanna Kozielska, mgr Justyna Cieślińska (sekretarz konferencji), mgr Agnieszka Skowrońska-Pućka (sekretarz konferencji) oraz mgr Magdalena Smolarek. Ponadto, organizację konferencji wspierało Studenckie Koło Naukowe Poradnictwa Społecznego „poMOC”.

Nadanie konferencji rangi ogólnopolskiej oraz interdyscyplinarnej umożliwiło przeprowadzenie debaty szerokiego grona specjalistów zajmujących się problematyką diagnozy, a jej otwarta formuła umożliwiła inspirujące poszukiwania do dalszych badań, dyskusje, wymianę refleksji i poglądów zarówno teoretykom, jak i praktykom.

Zaproponowano dwa ogólne obszary tematyczne i dyskusyjne konferencji.

1. Diagnoza w badaniach społecznych; diagnoza dla potrzeb pedagogiki jako nauki: specyfika różnych obszarów badań; strategie, metody, techniki badań;

2. Diagnoza w wymiarze środowiskowym i klinicznym; diagnoza dla potrzeb praktyki: specyfika diagnoz środowiskowych i jednostkowych odnoszących się do zróżnicowanych sytuacji zbiorowości, grup, jednostek; metody diagnozowania środowiska i jednostek; narzędzia diagnostyczne.

Konferencja została podzielona na dwa etapy: pierwszy stanowiła dwuczęściowa sesja plenarna; odznaczała się ogólnym, wyznaczającym tematykę obrad charakterem, natomiast drugi – w postaci trzech równoległych sesji tematycznych – miał charakter ukierunkowany specjalistycznie, bogaty w wymiar badawczy i pragmatyczny. Dodatkowo, w ramach konferencji w godzinach popołudniowych zorganizowano trzy bezpłatne warsztaty dla studentów, przeprowadzone przez praktyków. Warsztat pt. *Diagnoza pedagogiczna w poradnictwie – metody i wskazówki praktyczne* przeprowadziła mgr Kamila Szrama – pedagog i terapeuta pedagogiczny, reprezentujący Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Gnieźnie; warsztat pt. *Wczesna diagnoza sprawności motorycznych kluczem do opanowania umiejętności pisania – warsztat kreatywnych ćwiczeń motoryki małej i dużej na etapie przedszkolnym i wczesnoszkolnym* nadzorowała mgr Małgorzata Moszyk – pedagog i nauczyciel International School of Poznań; zaś warsztat pt. *Niezbędnik wiedzy z zakresu diagnozy psychologicznej dla pedagoga* swoją opieką objęła mgr Justyna Cieślińska – doktorantka Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM oraz psycholog, pedagog i doradca zawodowy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Gnieźnie.

Słowo wstępne otwierające konferencję, witające gości oraz nadające kierunek obradom należało do Przewodniczącego Komitetu Naukowo-Organizacyjnego i zarazem Kierownika Zakładu Metodologii Nauk o Edukacji – prof. UAM dra hab. Sławomira Banaszaka oraz prof. zw. dr hab. Magdaleny Piorunek – Kierownika Zakładu Poradnictwa Społecznego. Uroczyste otwarcie obrad konferencji nastąpiło po powitaniu przez Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych – prof. zw. dra hab. Zbyszko Melosika.

Pierwszą część głównej sesji plenarnej otworzył prof. UAM dr hab. Sławomir Banaszak, poruszając w swoim wystąpieniu tematykę miejsca i roli diagnozy w naukach społecznych, jej genezy oraz zastosowań w badaniach empirycznych. Następnie, prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek poświęciła swój referat problematyce łączenia paradygmatu normatywnego i interpretatywnego w badaniach pedagogicznych, przedstawiając równocześnie wyniki badań własnych dotyczących karier zawodowych. Kolejne wystąpienie, dra Macieja Kokocińskiego z Instytutu Socjologii UAM, było poświęcone metodologicznym problemom diagnozowania zjawisk społecznych. Z kolei, dr Mariusz Granosik (Uniwersytet Łódzki) przedstawił zagadnienie diagnostyki interpretatywnej w

pedagogice społecznej w kontekście towarzyszących jej nadziei, szans i zagrożeń. Następnie, dr Jolanta Twardowska-Rajewska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) wygłosiła referat odnośnie kompleksowej diagnozy gerontologicznej CGE jako narzędzia diagnozy osób starszych. Natomiast, dr Renata Wawrzyniak-Beszterda (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) przedstawiła diagnostyczne możliwości badań panelowych. Na zakończenie pierwszej części głównej sesji plenarnej dr Małgorzata Rosalska z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM poruszyła w swoim wystąpieniu problematykę diagnostyki w doradztwie zawodowym, w kontekście nowych i wyzwań. Moderatorem pierwszej części sesji plenarnej była mgr Justyna Cieślińska.

Po bogatej w refleksje teoretyczne i wnioski praktyczne dyskusji oraz krótkiej przerwie na kawę, przystąpiono do drugiej części głównej sesji plenarnej. Jej moderatorem był prof. UAM dr hab. Sławomir Banaszak. Pierwsze wystąpienie, autorstwa prof. zw. dr hab. Ewy Solarczyk-Ambrozik z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, było poświęcone zagadnieniu diagnozy jako podstawy polityki edukacyjnej. Następnie, prof. zw. dr hab. Zbigniew Woźniak, reprezentujący Instytut Socjologii UAM, omówił „stare i nowe” aspekty diagnozowania problemów społecznych. Prof. UAM dr hab. Hanna Krauze-Sikorska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) poruszyła kwestię kontekstu „dziecko – diagnosta – środowisko”, omawiając mikro- i makrokontekst w procesie systemowej diagnozy psychopedagogicznej dzieci i młodzieży z trudnościami w uczeniu się. Kolejne wystąpienie, prof. UAM dra hab. Marka Budajczaka z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, było poświęcone realiom diagnozy w kontekście edukacji domowej. Na zakończenie sesji dr hab. Małgorzata Pamuła-Behrens, reprezentująca Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, przedstawiła narzędzia do diagnozowania kompetencji językowych i kulturowych, takich jak testy kompetencji, Europejskie Portfolio Językowe czy Autobiografia Spotkań Interkulturowych.

W wystąpieniach obu części sesji plenarnej zaprezentowano nowatorskie zagadnienia badawcze dotyczące diagnozy, a także konkretne projekty i metody badań. Jest to niewątpliwym atutem i wyrazem rozwoju tej dziedziny nauk społecznych. Dodatkowo, sukcesem była frekwencja oraz obecność praktyków, a także duża aktywność audytorium podczas każdego panelu dyskusyjnego. Poruszone podczas dyskusji tematy wyłoniły wiele ważnych pytań i zagadnień, na które odpowiedzi poszukuje zarówno środowisko naukowców, jak i praktyków. Duże zainteresowanie praktyków tematyką konferencji świadczy również o poszukiwaniu nowych rozwiązań w praktyce diagnostycznej i potrzebie ich oparcia w podłożu naukowym.

Liczba oraz bardzo zróżnicowana tematyka referatów, których wspólnym mianownikiem uczyniono zagadnienie diagnozy w kontekście jednostkowym i społecznym, była imponująca, czego wyraz stanowiło duże zainteresowanie

konferencją. Dlatego też dalsze wystąpienia realizowane były w trzech równoległych, kilkugodzinnych sekcjach tematycznych, z których każda podzielona była na dwie części. Dyskusje w poszczególnych panelach zostały poświęcone następującym blokom tematycznym:

- w zespole 1. obrady dotyczyły problematyki diagnozy w poradnictwie psychologiczno-pedagogicznym oraz instytucjach (szkoła, świetlica socjoterapeutyczna itp.);

- w zespole 2. omawiano zagadnienie diagnozy w kontekście nowoczesnego doradztwa zawodowego oraz preorientacji edukacyjno-zawodowej;

- w zespole 3. skoncentrowano się na diagnozie stanu nieprzystosowania społecznego jednostki, środowiska, relacji z innymi, poznania winy oraz zachowań w sytuacjach trudnych.

Moderatorami pierwszej sesji tematycznej, poświęconej diagnozie w poradnictwie psychologiczno-pedagogicznym oraz instytucjach, były dr Urszula Tokarczyk-Bar (I część) oraz mgr Agnieszka Skowrońska-Pućka (II część). Obrady zespołu otworzył referat mgr Justyny Cieślińskiej (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Gnieźnie), na temat diagnozy psychologiczno-pedagogicznej neutralnej kulturowo, stanowiącej wyzwanie dla współczesnego poradnictwa. Następnie, mgr Agnieszka Sternak (Wydział Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego) omówiła zagadnienie diagnozy procesów przetwarzania sensorycznego (SPD) w praktyce psychologicznej, jako przykład łączenia kontekstu odkrycia i kontekstu uzasadnienia w działalności naukowej i terapeutycznej. Z kolei, dr Daniel Śledziński, reprezentujący Instytut Językoznawstwa UAM, podjął rozważania dotyczące parametryzacji gier dziecięcych dla potrzeb zadań diagnostycznych. Następnie, dr Anna Mańkowska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) omówiła problematykę diagnozy wybranych aspektów klimatu klasy szkolnej za pomocą tarcz socjalnych. Na zakończenie pierwszej części sesji tematycznej mgr Paulina Gołaska z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu przedstawiła referat dotyczący kontrowersji wokół ADHD, skoncentrowany na ograniczeniach diagnostycznych etykiet społecznych.

Drugą część obrad pierwszej sekcji tematycznej otworzył referat dr Anny Gulczyńskiej (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM), poświęcony diagnozie dziecka molestowanego. Następnie, mgr Jarosław Haładuda (iDEiS Jarosław Haładuda) przedstawił problematykę diagnozowania potrzeb najmłodszych dzieci i oczekiwań ich rodziców wobec żłobka i przedszkola. Z kolei, mgr Magdalena Roszak (Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie) omówiła zagadnienie diagnozy rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym, podejmując rozważania, czy jest to szansa czy strata czasu. Mgr Katarzyna Banaszak oraz mgr Lucyna Myszka (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) przedstawiły analizę funkcjonowania poznańskich świetlic na podstawie badań

własnych. Następnie, mgr Aneta Baranowska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) omówiła zagadnienie diagnozy ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży oraz jej implikacje dla praktyki edukacyjnej. Na zakończenie pierwszej sesji tematycznej lic. Marta Kania, reprezentująca Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, poruszyła problematykę diagnozowania dojrzałości dziecka do podjęcia nauki w szkole, czyli gotowości szkolnej.

Druga sesja tematyczna była poświęcona zagadnieniu diagnozy w kontekście nowoczesnego doradztwa zawodowego oraz preorientacji edukacyjno-zawodowej. Moderatorem była prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek (I część) oraz dr Joanna Kozielska (II część). Tematykę obrad otworzył referat dr Jolanty Nawój-Połoczańskiej z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, poświęcony autodiagnozie na podstawie dokumentów aplikacyjnych. Następnie, dr Anna Wawrzonek (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) omówiła problematykę zastosowania analizy SWOT w diagnozowaniu lokalnych rynków pracy. Z kolei, dr Marlena Woźniak, reprezentująca Gimnazjum w Skórzewie, podjęła rozważania odnośnie profilu zainteresowań zawodowych autorstwa E. Kurpińskiej, U. Sajewicz-Radtke i M. Stępki jako metody indywidualnego i grupowego doradztwa zawodowego. Następnie, dr Joanna Kozielska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) rozważała problematykę diagnozy sytuacji życiowej osób powracających z emigracji zarobkowej. Na zakończenie pierwszej części tej sesji tematycznej dr Joanna Szłapińska (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) przedstawiła referat dotyczący biograficznych determinantów karier edukacyjno-zawodowych menedżerów.

Drugą część obrad tej sekcji tematycznej otworzył referat dr Grażyny Teusz z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, prezentujący możliwości wykorzystania badań biograficznych do diagnozowania sytuacji rodzin na emigracji i ich sposobów radzenia sobie z trudnościami życia. Kolejną prelegentką była dr Małgorzata Kabat, z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, która poświęciła swoje przemówienie omówieniu diagnozy longitudinalnej i jej wykorzystania w badaniach nauczycieli. Zagadnienie to kontynuowała dr Małgorzata Mikut z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego, prezentując referat „Jaki student taki nauczyciel – diagnoza przygotowania do zawodu”. Ostatnie wystąpienie, autorstwa lic. Romany Owedyk z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, było poświęcone metodom diagnozowania żołnierzy.

Wreszcie, trzecia sesja tematyczna została poświęcona diagnozie stanu nieprzystosowania społecznego jednostki, środowiska, relacji z innymi, poznania winy oraz zachowań w sytuacjach trudnych. Moderatorem pierwszej części tej sesji tematycznej była dr Małgorzata Kabat, natomiast drugiej mgr Magdalena Smolarek. Obrady sesji otworzył referat autorstwa dr Joanny Waszczuk z Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, poświęcony diagnozie resocjalizacyjnej i jej powiązaniu z projektowaniem działalności

profilaktycznej. Następnie, dr Katarzyna Grajek (Wydział Nauk o Wychowaniu, Uniwersytet Łódzki) omówiła problematykę diagnozy doświadczeń przemocy na podstawie historii życia. Z kolei, dr Ewa Kopeć (Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej-Curie) podjęła rozważania dotyczące diagnozowania środowiska rodzinnego przez kuratora sądowego. Następnie, mgr Kamila Wawrzycka, reprezentująca Uniwersytet Wrocławski, przedstawiła problematykę diagnozy relacji z bliskimi osób osadzonych w zakładzie karnym jako istotnego elementu profilaktyki recydywy. Na zakończenie pierwszej części tej sesji tematycznej mgr Dominika Wójcik-Chałupka (Uniwersytet Wrocławski) przedstawiła referat dotyczący diagnozy poczucia winy na potrzeby profilaktyki ryzykownych zachowań drogowych i pracy wychowawczej ze sprawcami wypadków komunikacyjnych.

Rozpoczynając drugą część obrad trzeciej sesji tematycznej, dr Barbara Janowski (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) zaprezentowała kwestię związków partnerskich i tego, jaka jest sytuacja współczesnych rodzin. Również mgr Laura Ćwikła (Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa w Poznaniu) pokazała, jak ważne jest diagnozowanie rodzin i współpracowanie z rodzicami w ramach możliwości związanych z doradztwem, coachingiem. Doktor Urszula Tokarczyk-Bar, reprezentująca Wydział Studiów Edukacyjnych UAM, zainteresowała wszystkich obecnych na sali zagadnieniem dotyczącym wywiadu rozumiejącego, czyli innymi słowy – skupiła się na potrzebie holistycznej diagnozy interesujących nas kwestii, jakie badacz zamierza dogłębnie przeanalizować. Magister Bożena Kanclerz (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM) zarysowała problem usamodzielniających się wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej, a dokładnie – jak ważne dla ich dalszych losów jest rozpoznanie przez opiekunów i pedagogów ich potrzeb, aspiracji życiowych i planów. Pozostałe wystąpienia – mgr Dominiki Przybyszewskiej (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM), lic. Sylwii Marii Wieczorek (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie) oraz lic. Katarzyny Nosek (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) – skoncentrowały się wokół bardzo kluczowego zagadnienia odnośnie diagnozy zarówno pedagogicznej, psychologicznej i logopedycznej dzieci w żłobkach oraz edukacji wczesnoszkolnej. Odpowiednio przeprowadzona diagnoza może bowiem zaowocować odpowiednim i wczesnym rozpoznanie problemu, jak też możliwością adekwatnej reakcji pomocowej i naprawczej.

Obrady trzech sekcji tematycznych przebiegały w bardzo przyjaznej atmosferze, służącej wymianie wniosków i doświadczeń oraz były ukierunkowane na problematykę interdyscyplinarnej diagnozy w różnych sytuacjach i kontekstach badawczych zarówno z perspektywy jednostkowej, jak i społecznej. Nasunęła się również refleksja, iż diagnoza pełni służebną rolę wobec metodyki zarówno postępowania wychowawczego, terapeutycznego, pomocowego, edukacyjnego,

czy resocjalizującego i ma celu wspomaganie lub modyfikację określonego zachowania czy postępowania jednostki bądź grupy społecznej. Ponadto zauważono, że aby zapewnić profesjonalną pomoc, należy prawidłowo i rzetelnie ukierunkować proces diagnostyczny, aby nie tylko zweryfikować rozpoznawany diagnostyczny obraz swojego przedmiotu badań, lecz również dokonać skutecznej oceny swojej działalności praktycznej, pomocowej, terapeutycznej, wychowawczej, resocjalizacyjnej.

Podsumowując przebieg całej konferencji, należy podkreślić, iż w szeregu wystąpień zaprezentowane zostały nowe zagadnienia teoretyczno-empiryczne oraz metody badawcze. Niewątpliwym sukcesem konferencji było bardzo duże zainteresowanie prelegentów oraz frekwencja, tak w głównej sesji plenarnej, jak i sesji tematycznych. Podczas paneli dyskusyjnych pojawiło się wiele rozważań dotyczących problematyki współczesnej diagnozy, zarówno z perspektywy jednostkowej, jak i społecznej. Atmosfera konferencji, służąca wzajemnej wymianie doświadczeń, stanowi dla organizatorów wyraźny sygnał, iż tego rodzaju spotkania naukowe, poruszające zagadnienia szeroko rozumianej diagnozy, są bardzo potrzebne, a pytania i refleksje, które wyłoniły się podczas paneli dyskusyjnych, stanowią obszar zainteresowań zarówno naukowców, jak i praktyków.

Interdyscyplinarny i ogólnopolski charakter niniejszej konferencji naukowej umożliwił przeprowadzenie debaty szerokiemu gronu specjalistów zajmujących się problematyką z zakresu nauk społecznych, a jej otwarta formuła dostarczyła inspiracji do dalszych poszukiwań badawczych, dyskusji, wymiany spostrzeżeń i poglądów zarówno teoretykom, jak i praktykom. Stanowi to dla organizatorów – Zakładu Metodologii Nauk o Edukacji oraz Zakładu Poradnictwa Społecznego Wydziału Studiów Edukacyjnych – wyraźny wskaźnik motywujący do kontynuowania podjętej problematyki i zorganizowania w przyszłości kolejnej części konferencji.